

У Х В А Л А
ДРУГОЇ КОЛЕГІЇ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Яковенка Андрія Олександровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 8 Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“

м. К и ї в
27 лютого 2020 року
№ 42-2(II)/2020

Справа № 3-19/2020(32/20)

Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України у складі:

Сліденка Ігоря Дмитровича – головуючого,
Головатого Сергія Петровича – доповідача,
Лемака Василя Васильовича,

розглянула на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Яковенка Андрія Олександровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 8 Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“ від 7 червня 2018 року № 2447–VIII (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 24, ст. 212).

Заслухавши суддю-доповідача Головатого С.П. та дослідивши матеріали справи, Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у с т а н о в и л а :

1. Яковенко Андрій Олександрович (далі – Заявник) звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням (вх. № 18/32 від 27 січня

2020 року) перевірити частину четверту статті 8 Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“ від 7 червня 2018 року № 2447–VIII (далі – Закон № 2447–VIII) на відповідність частинам першій, другій статті 62, частині другій статті 64 Конституції України.

Згідно з частиною четвертою статті 8 Закону № 2447–VIII: «З метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні для цілей кваліфікаційного оцінювання відповідності кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду критеріям доброчесності (моралі, чесності, невідкупності), а саме щодо законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата його статусу, наявності знань та практичних навичок для розгляду справ, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, утворюється Громадська рада міжнародних експертів. Громадська рада доброчесності, що утворена і здійснює діяльність відповідно до Закону України „Про судоустрій і статус суддів“, на час діяльності Громадської ради міжнародних експертів не залучається до встановлення відповідності кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду передбаченим законом критеріям для цілей кваліфікаційного оцінювання».

2. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї матеріалів випливає, що Указом Президента України від 23 січня 2012 року № 29/2012 Заявника було призначено на посаду судді Коломацького районного суду Харківської області.

Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – Комісія) від 26 жовтня 2018 року № 269/вс-18 Заявника було допущено до участі в конкурсі на зайняття вакантної посади судді Вищого антикорупційного суду.

У межах проведення зазначеного конкурсу Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України листом від 28 грудня 2017 року № 14/5/2-4483 повідомило Комісію про те, що з 2013 року триває кримінальне провадження стосовно Заявника за обвинуваченням його як судді

Коломацького районного суду Харківської області у вчиненні злочину, передбаченого частиною третьою статті 368 Кримінального кодексу України. Водночас Чутівський районний суд Полтавської області надав Комісії інформацію щодо стану розгляду матеріалів кримінального провадження за обвинуваченням Заявника.

Відповідно до статті 8 Закону № 2447–VIII та підпункту 4.11.5 пункту 4.11 розділу IV „Розгляд питань на засіданнях Комісії“ Регламенту Комісії, затвердженого рішенням Комісії від 13 жовтня 2016 року № 81/зп-16, Громадська рада міжнародних експертів (далі – Рада) ініціювала розгляд питання про відповідність Заявника критеріям, визначеним у частині четвертій статті 8 Закону № 2447–VIII. На спеціальному спільному засіданні Комісії та Ради було встановлено обставини, що викликали у членів Комісії та Ради обґрунтовані сумніви у доброчесності Заявника.

За результатами голосування членів Комісії та Ради рішення щодо відповідності Заявника – як кандидата на посаду судді Вищого антикорупційного суду – критеріям, визначеним у частині четвертій статті 8 Закону № 2447–VIII, не набрало установленної цією статтею кількості голосів. Комісія, керуючись, зокрема, частиною п'ятою статті 8 Закону № 2447–VIII, 24 січня 2019 року ухвалила рішення про припинення участі Заявника в конкурсі на зайняття вакантної посади судді Вищого антикорупційного суду.

2.1. Заявник звернувся до Верховного Суду як суду першої інстанції з позовом до Комісії про визнання протиправним та скасування її рішення від 24 січня 2019 року в частині припинення участі Заявника у конкурсі на зайняття вакантної посади судді Вищого антикорупційного суду.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду рішенням від 16 травня 2019 року відмовив Заявникові в задоволенні його позовних вимог.

Викладаючи свою позицію, Верховний Суд зазначив, зокрема, таке.

«27. ...Конкурсна процедура, в межах якої прийнято спірне рішення, в частині встановлення відповідності кандидата певним критеріям на основі

суб'єктивної оцінки, на відміну від процедури притягнення особи до дисциплінарної або інших видів відповідальності чи кваліфікаційного оцінювання працюючих суддів, не передбачає обов'язковості доведення вини особи або певних фактів. Достатнім є наявність конкретної інформації, яка, з урахуванням наданих кандидатом пояснень та аргументів (які не сприйняті як переконливі), не спростовує уяву (сприйняття) визначених законом осіб щодо його достатньої відповідності цим критеріям...

28. Разом з тим, слід звернути увагу, що до кандидатів на посаду судді Вищого антикорупційного суду, крім загальних вимог, встановлених для суддів Законом України „Про судоустрій і статус суддів“, встановлено ще і додаткові спеціальні вимоги, що закріплено у статті 7 Закону № 2447–VIII, а також запроваджено особливий механізм перевірки їх відповідності критеріям доброчесності (моралі, чесності, непідкупності) за допомогою долучення до цієї роботи спеціально утвореного органу – Громадської ради міжнародних експертів. Це свідчить про висування підвищених вимог для кандидатів, зокрема і за критерієм доброчесності, що обумовлено відповідними особливостями спеціалізації цього суду та мети його створення. ...рішення про припинення участі кандидатів у конкурсі на посаду судді не може розцінюватись як свідчення недоброчесності особи у відповідності до загальних критеріїв оцінки, а є лише результатом роботи уповноваженого органу у конкретних умовах та задля конкретної мети...

30. ...Оскаржуване рішення від 24 січня 2019 року прийнято в межах повноважень, наданих Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, є обґрунтованим, законним, пропорційним, своєчасним, з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення».

2.2. Велика Палата Верховного Суду постановою від 5 листопада 2019 року апеляційну скаргу Заявника залишила без задоволення, судові рішення першої інстанції – без змін.

3. Заявник стверджує, що „з урахуванням міжнародного та суспільного авторитету членів Громадської ради міжнародних експертів, оцінка ними

певних фактів справи Чутівського районного суду Полтавської області... порушує право на презумпцію невинуватості, закріплене у частині 1 статті 62 Конституції України“.

Посилаючись на рішення Європейського суду з прав людини у справі „Dovzhenko v. Ukraine“ (заява № 36650/03) від 12 січня 2012 року та рішення у справі „Khuzhin and others v. Russia“ (заява № 13470/02) від 23 жовтня 2008 року, Заявник зазначає, що «право на презумпцію невинуватості, закріплене у пункті 2 статті 6 Конвенції [Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року] ...забороняє передчасне вираження самим судом думки про те, що „той, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення“ є винним до того, як це було доведено відповідно до закону самим судом».

Заявник стверджує, що «у зв'язку з необхідністю діяти відповідно до ст. 8 Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“, а саме: досліджувати законність джерел походження майна, відповідність рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідність способу життя кандидата його статусу, наявність знань та практичних навичок для розгляду справ, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, Громадською радою міжнародних експертів на спеціальному засіданні разом з Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, фактично була надана публічна оцінка та оголошення дій обвинуваченого у справі Чутівського районного суду Полтавської області... Таким чином, у даній справі мало місце порушення презумпції невинуватості через висловлення державними посадовими особами фактів щодо кримінального розслідування, які заохочують громадськість вважати підозрюваного винним і передують оцінці фактів компетентним судовим органом».

4. Вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із такого.

4.1. Відповідно до частини третьої статті 127 Конституції України на посаду судді може бути призначено громадянина України, який, зокрема, є компетентним, добросовісним; законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.

Згідно з частиною третьою статті 81 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII (далі – Закон № 1402–VIII) на посаду судді відповідного апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду за спеціальною процедурою може бути призначена особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді та з відповідною спеціалізацією, а також відповідає одній із вимог, визначених частиною першою статті 28 (для апеляційного суду), частиною першою чи другою статті 33 (для вищого спеціалізованого суду) Закону № 1402–VIII.

За частиною другою статті 33 Закону № 1402–VIII суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому антикорупційному суді, а також відповідає іншим вимогам, встановленим законом.

У частині другій статті 83 Закону № 1402–VIII визначено, що критеріями кваліфікаційного оцінювання є, зокрема, добросовісність.

Згідно з частиною першою статті 7 Закону № 2447–VIII суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає визначеним Конституцією України та Законом України „Про судоустрій і статус суддів“ вимогам до кандидатів на посаду судді, а також додатковим спеціальним вимогам, встановленим цією статтею.

Отже, відповідність кандидата на посаду судді критерію добросовісності є обов'язковою умовою й однією зі складових спеціальної процедури призначення кандидата на посаду судді, зокрема, вищого спеціалізованого суду.

4.2. Стосовно твердження Заявника про „порушення презумпції невинуватості через висловлення державними посадовими особами фактів

щодо кримінального розслідування“ Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України зважає на позицію Європейського суду з прав людини, викладену в рішенні в справі „*Alenet de Ribemont v. France*“ (заява № 15175/89) від 10 лютого 1995 року, де зазначено, що свобода вираження, гарантована статтею 10 Конвенції, включає свободу отримувати та передавати інформацію; отже, пункт 2 статті 6 (ст. 6-2) [Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року] не може заборонити органам державної влади інформувати громадськість про кримінальні розслідування, які тривають, але він вимагає, щоб вони робили це обмірковано і обачливо, що є потрібним для дотримання презумпції невинуватості (§ 38). Європейський суд з прав людини в іншому рішенні – у справі „*Ismoilov and others v. Russia*“ (заява № 2947/06) від 24 квітня 2008 року – наголосив на істотній різниці між твердженням про те, що когось лише підозрюють у вчиненні злочину, і чіткою заявою, зробленою за відсутності остаточного вироку, про те, що особа вчинила злочин (§ 166).

Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України вважає, що надання Комісії в межах конкурсу на зайняття вакантної посади судді Вищого антикорупційного суду інформації про певні факти та стан розгляду матеріалів кримінального провадження в суді за обвинуваченням Заявника у вчиненні корупційного злочину, а також оцінювання членами Комісії такої інформації з метою встановлення відповідності кандидата на посаду судді критерію доброчесності та наслідки такого оцінювання для Заявника не є тотожними заяві органу державної влади про те, що Заявник є винним у вчиненні злочину.

Наведене дає підстави для висновку про те, що Заявник не обґрунтував тверджень щодо неконституційності частини четвертої статті 8 Закону № 2447–VIII, натомість лише висловив незгоду з судовими рішеннями у його справі, що свідчить про невідповідність конституційної скарги вимогам пункту 6 частини другої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 151¹, 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 37, 55, 56, 58, 61, 62, 77, 83, 86 Закону України „Про Конституційний Суд України“, відповідно до § 45, § 56 Регламенту Конституційного Суду України Друга колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

у х в а л и л а:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Яковенка Андрія Олександровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини четвертої статті 8 Закону України „Про Вищий антикорупційний суд“ від 7 червня 2018 року № 2447–VIII на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

2. Ухвала Другої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України є остаточною.

**ДРУГА КОЛЕГІЯ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**